

ЗМІСТ КОМПЛЕКСНО-ПРОПОРЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Рапіцький Т.І.

*Відокремлений підрозділ Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

«Бережанський агротехнічний інститут» (м. Бережани, Україна)

Поглиблення процесів диспропорційності соціально-економічного розвитку неминуче має наслідком нестійкість, а потім і кризовий стан національно-господарської відтворювальної системи в результаті наростання в ній структурно-параметричних протиріч. Актуальність проблеми пропорційності посилюється тим, що нова якість економічного зростання в Україні пов'язана із зміною пропорцій економічної системи. Безперечною є взаємна залежність стану та якості пропорцій відтворення трудового потенціалу регіонів та пропорцій економічного розвитку країни.

Комплексно-пропорційний розвиток є інтегративною категорією. На нашу думку, саме ця категорія є найбільш доречною і закономірною, коли йдеться мова про розвиток трудового потенціалу. Адже сам трудовий потенціал є інтегральною динамічною системою, якій властива поліструктурність, тобто взаємне переплетення різноякісних підсистем, що утворюють декілька пов'язаних між собою ієрархічних структур.

Взаємозв'язок елементів і пропорцій являє собою єдність протилежностей: елементи, перебуваючи в безперервній взаємодії між собою, мають тенденцію постійно змінюватися, структура ж – залишатися стійкою, незмінною. Формування нової пропорції знаменує собою перехід в новий якісний стан, на новий ступінь розвитку. Комплексність у широкому розумінні, як правило, розглядають як взаємопов'язаність найважливіших складників, які взаємодоповнюють один одного: зміна (або зникнення) одного з них впливає на стан інших і на розвиток. Комплексний розвиток, перш за все, означає певну зрівноваженість та пропорційність складників системи, що фактично передбачає її оптимальну структуру, тобто відповідну пропорцію між всіма її елементами, узгоджений структурний розвиток.

Структура трудового потенціалу характеризується неоднорідністю, що відповідає ієрархією й пропорціями між її складовими. Часткові пропорції інтегруються в одне ціле у загальній інтегративній структурі трудового потенціалу. Остання являє собою повну сукупність зв'язків системи. Її особливістю є наявність складних зв'язків, окремі складові яких можуть належати навіть різним класам. Подібні відношення є емерджентними атрибутами загальної пропорції, завдяки їм вона не зводиться до простої суми часткових структур. На сучасному рівні розвитку теорії трудового потенціалу безпосередньо вивчаються в основному лише часткові пропорції.

Дослідження пропорції шляхом аналізу окремих зв'язків або відношень — складне і малоефективне, оскільки пов'язане з ризиком втрати емерджентних моментів будови трудового потенціалу, які не можна виявити на рівні окремих зв'язків. У загальній теорії систем такий підхід кваліфікується як вивчення без теорії.

Структурний аспект розвитку трудового потенціалу проявляється як через кількісне зростання, так і через певні якісні зміни в трудовому потенціалі. Зміна пропорцій в трудовому потенціалі являють собою якісні зміни взаємозв'язків між порівнянними елементами системи цього потенціалу, обумовлені нерівномірною динамікою співвідношення їх кількісних характеристик. Зрушення в структурі трудового потенціалу являють собою складну систему зміни взаємозалежних пропорцій, що протікають під впливом наявного технічного базису, соціальних механізмів виробництва, розподілу й обміну відповідно до суспільних потреб, наявних ресурсів і досягнутих рівнем продуктивності праці.

Відповідно до виділених критеріїв можна трактувати прогресивні структурні зрушення у трудовому потенціалі регіонів так:

1. Пропорції, що відповідають сучасним світовим тенденціям розвитку постіндустріального суспільства. Це найбільш фундаментальні, довгострокові зрушення, що поєднані ведуть до зміни пропорції світового господарства й трудового потенціалу окремих країн у цілому в перспективному напрямі, які ще тільки почали формуватися в розвинених країнах і які потрібно враховувати в довгострокових програмах розвитку України та її регіонів.

2. Пропорції трудового потенціалу, що відповідають критерію поточної конкурентоспроможності галузі, країни. Конкурентоспроможні галузі й сектори вже тепер можуть стати для України та її регіонів локомотивами розвитку трудового потенціалу.

3. Пропорції трудового потенціалу, що відповідають критерію інноваційності. Ці структурні зрушення, що відбуваються на всіх рівнях економічних систем (від мікро- до глобального), становлять сутність сучасної структурної модернізації економіки й основу сучасного розвитку.

Отже, формування соціально-економічних пропорцій трудового потенціалу є однією з головних цілей регіонального розвитку, тому що саме вони визначають рівень життя населення, ступінь задоволення матеріальних і духовних потреб людини. Ці пропорції є результатом відтворювальних циклів з високим ступенем локалізації, тобто їхнє формування відбувається під впливом факторів регіонального рівня. Такі зміни визначають зміни основних (інтегральних) системних якостей та виникнення нової якості трудового потенціалу в цілому.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 1. – С. 230-231.